

Данас, скоро двадесет година после распада друге Југославије и шест година од нестајања имена Југославија из назива државе у којој живимо многи постављају питање да ли је оваква врста заједнице била уопште потребна српском народу и не били можда било боље да је давне 1918. године, када је настала прва држава Јужних Словена, створена Велика Србија. Многи су мишљења да је уједињење са другим Јужним Словенима у ствари представљало за Србе много већу штету него корист. Управо ово питање је и утицало на мене да за тему свога приказа узмем књигу Љубомира Димића „Срби у Југославији простор, друштво и политика“, која је издата 1998. године и која по Димићу треба да представља поглед на ово питање са краја века. Љубомир Димић дипломирао је, магистрирао и докторирао историју на Филозофском факултету у Београду. Данас на овом факултету ради као доцент на предмету Историја Југославије. Посебно га као историчара занима период постојања Југославије (1918-1991) и о овом периоду је највише и говорио у својим научним радовима од којих су најпознатији: „Агитпроп култура. Агитпропска фаза културне политике у Србији 1945-1952“ (Београд, 1988), „Римокатолички клерикализам у Краљевини Југославији 1918-1941“ (Београд, 1992) у сарадњи са др Николом Жутићем, „Историографија под надзором, I-II“ (Београд, 1996) са професором др Ђорђем Станковићем као и књига о којој ћу писати. У уводном делу Димић нам даје своје виђење проблема Срба у Југославији. Каже да је тих осам деценија колико је прошло од настанка државе испуњено разним догађајима које је потребно да разумемо како би на основу њих могли да доносимо поузданије одлуке у садашњости. То нам је данас потребније него икад. Димић каже да лаицима ова тема представља нешто о чему се већ све зна. У ствари постоји веома мало поузданих истраживачких радова о њој. Разлог томе може бити постојећа политичка култура, као и настојања да се прошлост заборави или употреби у погрешне сврхе. Међутим потребно је да рационално размишљамо о прошлом времену, јер како Димић каже историја и није ништа друго до стално преиспитивање прошлог у име садашњег и будућег. Само српско питање није ништа ново. Присутно је скоро читав један век не само у нашој већ и у европској јавности. То је тема о којој се увек говорило и која је започета једним ратом из кога је настала југословенска држава, а завршило се у сличним околностима у којима српски народ није успео да реши своје питање. О овоме су после распада државе писали многи значајни историчари са различитим ставовима. У ствари та разноврсност ставова и говори о великој сложености овога питања. Али како је за Димића историја „сумња без краја“ тема Срби у Југославији остаје и даље отворена за нова сазнања.

Други део књиге, који је аутор назвао „Полазиште“, почиње тако што се каже да је сама 1918. година била година великих преокрета. Нестале су многе велике државе, а настале су многе нове, националне, међу којима и Краљевина СХС. Међутим ова држава је од самога настанка била потресана националним сукобима и тежњама Хрвата и Словенаца за стварањем посебних држава. Аутор каже да Краљевина није настала као „случајност историје“, већ као тежња Срба да се коначно нађу у једној држави. Овакву свест српског народа првенствено је обликовала борба за национално ослобођење која је трајала јако дуго. У 19. веку сви политички покрети у Србији сматрали су да је окупљање Срба у једну државу једна од најважнијих мисија. Срби су у то време живели на три различита простора: у самосталним државама Србији и Црној Гори, Аустроугарској монархији и у Отоманском царству. У последње две државе били су измешани са католичким и муслиманским становништвом и подељени на више управа. Идеја о заједничкој држави Срба и Хрвата имала је основ у истом језику и заједничком јужнословенском етницитету, али и поред свих сличности опстајале су и многе разлике стечене дугим животом у туђим државама. Србија се почетком 20. века отргла од Аустро-угарске и како је постајала све јача у војном и економском смислу представљала је опасност за монархију и њене интересе на југо-истоку. Када је 1908. године Аустроугарска анектирала БиХ ситуација је била веома близу рата. До њега није дошло због

противљења других великих сила,но следећи већи сукоб између Србије и Аустроугарске довео је до рата.Њему је претходило сазревање идеје о окупљању у заједничку државу код Срба,као и Балкански ратови који ни једној држави нису донели све оно што је желела.Србија се јесте проширила на део око Вардара и добила је заједничку границу ца Црном Гором,али је одбачена од Јадрана и њено непријатељство са Аустроугарском је бивало све јаче.Такође 2.балкански рат је Србију увео у сукоб са источним суседом Бугарском.После ових ратова Србија је изашла као победник,али њено друштво више није било ни верски ни етнички хомогено,а била је и економски и војно исцрпљена.После ових ратова у београдској елити је почела јачати тежња за уједињењем Срба и Хрвата у једну државу,док су противници те идеје били у мањини.За то време се у јавности Аустроугарске почела стварати слика о Србији као држави коју треба уништити и сукоб између ове две државе довео је до Великог рата(1914-1918).У њему је сазрела идеја јужнословенског уједињења.Постојала су три решења (тријалистичка монархија,Велика Србија и окупљање око Србије као Пијемонта)али је превагу однело последње.У децембру 1914.Србија у Нишу доноси декларацију по којој је ослобођење и уједињење Срба,Хрвата и Словенаца циљ ка коме се иде.Србија је одбацила и тајни Лондонски уговор како би наставила спровођење својих планова о уједињењу.То су желели и Срби ван граница тадашње државе,као и већина Хрвата и Словенаца,иако је то код њих више био страх од немачке и италијанске опасности него превелика жеља за заједничким животом.Држава је настала уједињењем међународно признате Краљевине Србије(претходно уједињене са Војводином и Црном Гором) и непризнате државе Словенаца,Хрвата и Срба која је настала отцепљењем од Аустроугарске.Међутим да ће држава имати пуно проблема у свом функционисању видело се већ на самом почетку,чак су и Срби из различитих крајева имали различите интересе.Краљевина која је настала требало је да буде држава помирења.Ту су се нашли и поражени и победници из рата.Међутим одмах после уједињења Римокатоличка црква и хрватске политичке странке почеле су да шире приче о искоришћавању Хрватске у економском смислу,о дивљачкој српској војсци и непоштовању католичке цркве.Такође у самом рату из кога је Србија изашла измучена многе злочине над Србима починили су Словенци и Хрвати у саставу аустроугарске војске.То се све није могло тако брзо заборавити и било је пуно неповерења између ова три народа.Србија је за ово уједињење и дала највише: уложила је своју државност и традицију ,жртвовала једну четвртину свога становништва ,дипломатски изнела југословенски програм,војском заштитила овај простор од цепања,а на крају рат се нашла на страни победника и омогућила Словенцима и Хрватима да напусте страну поражених без икаквих губитака..Такође до нове државе се не би стигло да није било воље великих сила за уништењем Аустроугарске.Југославија је требало да буде заштитник од Октобра,као и да спречава обнову Аустроугарске.Римокатоличка црква је,на крају,невољно прихватила уједињење у једну државу али је тражила да се признају права католичке цркве.Говорило се о троименом народу,међутим ово су одбацивали и Хрвати и Словенци истичући своје посебности.У ствари Краљевина СХС је била држава Срба који су у њој заједнички живели са Словенцима и Хрватима.Свест о југословенству никада није надвладала посебности ових народа.Једино је то са Србима био изузетак.Они су у уједињењу видели прилику да коначно буду у једној држави.

----- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE PREUZETI NA SAJTU. -----

www.maturskiradovi.net

MOŽETE NAS KONTAKTIRATI NA E-MAIL: maturskiradovi.net@gmail.com